

punçó en general: «casquí se pogués armar a sa voluntat e plaer, ab arnés comú de guerra, e que no poguessen dur rahors, *punçons*, conjurs ---», *Curial (NCl. II, 192*; dada que potser tindran en compte els preocupats pel lloc de naixença de l'anònim, i que certament no és pas decisiva, com no ho són les altres lexicals usades en sentit contrari); i en el Ross., *puntor* (PUNCTORIUM): «que ls còssols de Perpenyà --- tenguen lo *puntor* ab lo qual totes les obres se deven sey<n>ar» a. 1296 (RLR v, 94), i el *DAG.* i l'*InuLC* (s. v. *punxó*) en donen d'altres.

Amb aquest problema no fóra lícit de barrejar l'ocità antic *poncha* variant fonètica de l'occità antic *punta*, *pona*, *pointa*, ni *ponchar* (que allà només significa «punctuer, pointer»), car com és ben sabut *nct* dóna *nch* en el mateix domini dialectal occità que *act* > *ach*, *ect* > *ech* etc.: *SANCTUM* > *Sanch* (d'on *NLL* aglutinats com *Saint Chely* etc.), *fench*, *fencha* *FINCTU*, -A, participi de *fenber* *FINGERE* etc. No cal dir que fóra absurd suposar que el cat. *punxa*, *punxar*, d'àrea, almenys en part, mossàrab, sigui manlleu d'aqueixa forma dialectal del Centre d'Occitània.

Avui sí que ja *punxa*, *punxar* i *punxó* són del català de pertot, i admesos des de la Renaix. no sols pels escr. valencians («no estan mal les *punxes* en la rosa», Llorente), sinó els de tot arreu: «Corrents, corrents, passant ermots y selves, / fórem a un sot de *punxes* y rocam: / allí lo vell, cansat, a terra 's llensa / y, s'optament, m'asseu a son costat», *MilàF (Esperansa, v. 6, O. Cat. Gili, p. 319)*. Ha entrat fins i tot en el llenguatge afectiu i ajargonat, a les terres del Nord: «el peça més valent dels patacos de la Ceca i de cal Ximo: ell que, si volia, entrava per la *punxa* a tots els balls de música de rodada ---» ('per la violència, l'admetessin o no') deia un «home de la vida» a Montjuïc (Coromines, *Presons Im.*, xiv, iii, 169); ross. *punxada* 'paraula obscena' (*DAG.*).

Notem que *punxa* està particularment arrelat en la toponímia i la botànica valenciana: *l'Ombria de Púñca*, pla de pinar per alt de Benifairó de Valldigna (1962); *La Punxa* muntanya conspicua en el terme d'Alzira (GGRV, Val. II, 122); *La Placeta les púñces*, la del mercat, a Benifaió d'Espioca (1962); *les puyçes* de les figues xumbes (Sumacàrcer, 1962; i passim); *púñca* s'ha convertit en el nom de tota l'argelaga a Tàrbena (*púñca kabrõna* una altra espècie, sense flor ni fulla), 1963; i veg. infra, *punxós*.

Per a l'extensió regional de la variant *punchar*, *puncha*, *punchón*, en el domini castellà, veg. la nota 5 del *DECH*: avui fins a Bielsa («*púñças* més que 'l siso», 1965) i notem que la primera dada de *punchar* en castellà és en el *Corbacho* de Mtz. de Toledo (1438, que s'havia educat a Val., i és text ple de catalanismes).

DERIV.: *Punxó*, no ho és, sinó el mot primitiu de la família, però el podríem pendre com a tal en la seva aplicació toponímica. A Monòver 'punta d'una finca'; *Canyissaes*, 116: «dempués me té que llegí una escritura des particions --- pos ha-y un *punchonet* ---», id., 106; té més extensió en el sentit de 'turó molt menut': «Carré 'l *Punçó*» i «*Punçonet* del Tio P.» al Pi-

nós, 1963; «hi ha un *punçonet* que ---» a Carlet, 1962. *Ball del Punxonet*, dansa popular típica de Tortosa (Moreira, *Folkl. T.*, 374).

Però és curiós que això es duplica en els Pirineus: *puyçó* 'cim petit i punxegut' a Tenes de Ripoll (1953), id. explicat a Meranges a propòsit del *NL Punxó* de Montmajor (1935), «la Roca del *puyçó*» a la baixa Vall de Boí ('vol dir un turó', Irigo, 1953). I en una variant com la del cast. *pinchar*, o l'alpí *Piz: pinsó* a la baixa Ribagorça («veu eixos *pinsóns?*» a Lluçàs, 1957).

Punxonada. *Punxonari*. *Apunxonar-se*. *Contrapunxó* (*DBal.*); *contrapunxonar*. D'un moss. **espunçonar* amb ç arabitzada com a ġ i dissimilació -n-n- > -n-l- deu venir +*espinjolar* usat a Ribes de Sitges per a 'fibrar una bóta' (1927). PÜNCTIONEM ha donat *pínsún*, 'grosella, ribes' en aranès (1924, 1975) fruiteta plena d'espinetes, amb varietats verdes, vermelles i negres, amb la normal dissim. aranesa *ü-ú* > *i-ú*; que, des de la Vall d'Aran, s'ha estès fins a Senet de Barravés (1957).

Punxent [*And., DAG.*] ha penetrat molt avui en l'ús general del Princ., i jo mateix l'he usat molt, des de c. 1925 (recordo, però, que abans em xocava): la formació dóna a entendre que en realitat es tracta de *pungent* (1637, *DAG.*), part. actiu de *PUNGERE*, i potser continuació d'una àrea occitana, però contaminat avui per *punxar*: arrelat a la toponímia el trobem avui a l'occidental pirinenc: *Roca puyçénta* a Tuixén (1964), *Roc puyçén* molts en el Pall. Sobirà (p. ex. a Baïasca, 1959), també a la Conca de Tremp i al Maestr. (*AlcM*); tort. *punxenc* (Moreira, *Folkl.*, 85; Vergés Paulí, *Espurnes*, 36, i veg. a *XUMAR*).

Punxós 'ple de punxes' (no és doncs 'punxegut' com han dit erròniament alguns): «de *flors* silvestres *punchoses*», *Bodria (Llibret de Recorts, BDLC VI, 272)*; segons Enr. Valor i J. G. M. (1950-55) general en valencià, des de l'Horta fins a Alacant, «*agrostis punchosa*: *Agrostis pungens*, que *punza*», *Cavanilles, Obs. II, 324* (classe III, Triandria). *Punxoset*. Per al mall. *punxarrut* i ross. *punxerut*, V. supra. *Puyçó*t 'atzavara' en el Priorat (*Lo Coster dels Punxots* damunt les cases de la Vilella Baixa, 1936). *Punxada* [*Lacav.*], i avui mot general a tot el domini ling., des del Ross. a Val. i les Illes («pinchazo» eiv. PzCabr.). *Punxador* [*Lab. 1840*]. *Punxadura* [*Nebrissa*]. *Punxament*. *Punxant*. *Punxatiu*. *Punxegó*. *Punxen* eiv., evidentment pronúncia arabitzada de -AMEN, nova confirmació de la procedència mossàrab de l'arrel *punx-*. *Punxera*. *Repunxar*. *Traspunxar*.

Del cast. *PINCHAR* 'punxar' (variant per a la formació de la qual veg. *DCEC/DECH*) és derivat *pincho/pinche* com a nom del 'mata-homes', que des del cast. ha estat adoptat pel cat. *pinxo* [c. 1865, Pitarra]: «al últim tots se fatigan / de tan ballà y tan cantà, / y uns *pinxos*, amb qui no lligan, / ab bons modos els obligan / a anar-se'n, valsant, d'allà» (*Faust*, en *Gatades II, 303*; EmVilanova, *AlcM*); *pinxesc* [Noller]. *Pinxejar*. *Pinxa*.

CRP.: *Punxaclus*. +*Punxacuines* addició de Fontserè al *DOrt.* ('?'), potser en el sentit del cast. *pinche*